

HE LLEGIT
NO SÉ ON

EVA
PIQUER

El mar és un estat d'ànim

"Estic fet de la matèria de què està feta la nostra illa i el que m'agrada més de partir és poder regressar", escriu Ponç Pons

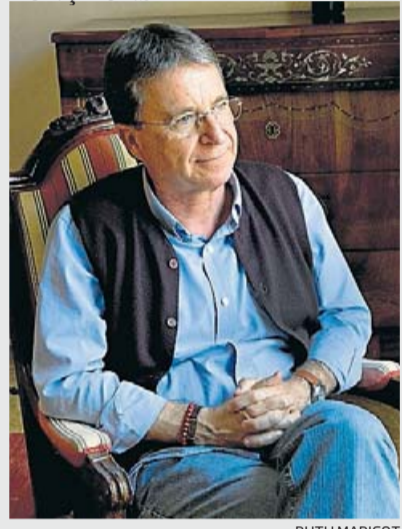
Quan cada roca era una illa i cada platja, un continent

Conta la llegenda familiar que el meu avi menorquí, que als divuit havia emigrat a Barcelona amb els seus pares i germans, es va dedicar a tastar tots els mars de la costa catalana i va arribar a la conclusió que l'aigua de les platges de Palamós era la que més s'assemblava a l'aigua de la seva illa enyorada. A partir dels anys setanta, els avis es van acostumar a allotjar-se uns pocs dies d'estiu en un hotelet palamosí a dos minuts del mar. Se'ls veia cada matí a la platja Gran: l'avi agafava l'àvia per les aixelles i, potser amb la mirada a l'horitzó i amb el cap a Menorca, li feia fer la sardineteta; ella picava de peus i es deixava portar.

Quan eren nens, els germans Nadal es pensaven que el mar començava a l'Agulla de Castell i s'acabava a la cova de cap Gros: de punta a punta de la badia de la Fosca. "No era un tros de mar gaire gran, però a nosaltres ens semblava tot un món: de cada roca en fèiem una illa; de cada platja, un continent; de tota la badia, un univers sencer", explica Rafel Nadal en el llibre *Mar d'estiu. Una memòria mediterrània*, publicat per Univers a la col·lecció *La joie de vivre*. A mesura que abandonaven la infància, aquells nois van anar descobrint que, més enllà de Palamós, hi havia altres platges, altres penya-segats i altres pobles de pescadors.

Anys després, un dels germans Nadal –en Toni– va sortir a pescar amb dos amics i no va tornar mai a terra: va desaparèixer engolit pel mar davant del port nou de Palamós. "I allà, a les aigües

PONÇ PONS

RUTH MARIGOT

de cap Gros, aquella matinada de Sant Pere de 1991, vam tancar de cop la nostra història d'amor amb la platja de la Fosca", va escriure Rafel Nadal a *Quan érem feliços* (Destino, premi Josep Pla 2012). Però la prova que no era un idil·li enterrat per sempre és que la Fosca –escenari dels eternals estius d'infantesa– esquitxa inevitablement les pàgines de *Mar d'estiu*, al costat d'indrets mediterranis que Rafel Nadal ha recorregut amb l'Anna com ara Stromboli, Hidra, Xipre, Icària o el Portlligat de Salvador Dalí.

A mi, neta d'en Llorenç Vinent Pons (els cognoms en delaten l'origen), res no m'encomana tanta joia de viure com nedar al mar. Al de Menorca, on tinc arrels i família i records, o al de Palamós, que té algunes de les millors platges de la Costa Brava. Dins l'aigua salada experimento un benestar ancestral que no sé trobar enlloc més, ni falta que fa. Com-

brego amb Rafel Nadal quan diu que el Mediterrani (on, d'altra banda i per vergonya d'Europa, mor ofegada tanta gent que fugia a la recerca d'un futur) "sovint és un estat d'ànim, una necessitat, una raó de ser, una religió". Un lloc al món.

Un illòman que vola a Manhattan sense sortir de Menorca

Com l'avi Llorenç, Ponç Pons també té Menorca com a unitat de mesura. Fins i tot, o sobretot, quan viatja a una illa tan oposada a la seva, i tan desmesurada, com Manhattan. "Venc de molt lluny, dels Estats Units de Menorca", va dir en un recital de poesia que va fer a Nova York el 2007. Ser illenc, observa Pons, "és com un senyal, un estigma". D'aquella estada entre gratacles en va sortir un text que barreja reflexions en prosa i una història de Menorca en vers: un dietari que ara ha publicat Quaderns Crema amb el títol *Els ullastres de Manhattan*. El poeta encapçala el llibre amb una frase de Novalis que diu que el paradís està dispers per tota la terra i que cal reunir-ne els fragments escampats, però és una citació tramposa, perquè el paradís ponçonsià està sencer a Menorca. Si surt de l'illa és per trobar-la a faltar i per poder-hi tornar aviat, encara que sempre se l'emporti posada, juntament amb les lectures i els referents literaris.

"Els viatges m'han fet veure llocs preciosos i poètics –admet–, però també m'han convertit en un illòman convençut de les bondats i valors de l'estil de vida menorquí". I acaba versionant en tercera persona un eslògan que a ell no l'interpel·la prou: "*They love New York*".

AIXÒ NO CAL DIR-HO

Els misteris de Jake Raynal

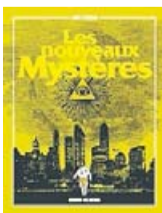
JAVIER
PÉREZ
ANDÚJAR

Quan una cosa es converteix en cultura, malament. Resulta, però, que gràcies a aquesta forma de salvar-se (la conversió en cultura literària), *Les mystères de Paris*, d'Eugène Sue, em van venir al cap llegint un àlbum (una *bande dessinée* per dir-ho en escola d'idiomes Brighton) publicat el 2015 pel dibuixant Jake Raynal, i titulat *Les nouveaux mystères*. Abans havia sortit per entregues (com tot clàssic i com qualsevol fulletó) a la revista *Fluide Glacial*, i el mateix va passar amb un altre àlbum d'aquest autor, que es diu *Combustion spontanée*, del 1998. Aquests dos llibres de Raynal avancen agafats de la mà com Hansel i Gretel pel cor del bosc. Les pàgines de totes dues obres ens parlen de mites, mons, crims i complots extraordinaris. Uns d'inversemblants, com el del noi sobre qui plou

tota l'estona, i d'altres d'avalats per l'imaginari popular, com ara el segrest de bestiar pels ovnis, la mateixa combustió espontània que dona un dels títols o la síndrome d'Estocolm (tan fascinant per als psicòlegs com per als fans de la Patty Hearst i l'Exèrcit Simbiòtic d'Alliberament, encara que aquí és un altre cas el que es tracta).

El que va fer Jake Raynal juntament amb Jacques Tardi, amb poc més de vint anys de diferència (els que van de mitjans dels anys 70 a finals dels 90 del segle passat), va ser actualitzar els misteris en la *bande dessinée*. D'ençà de la Revolució Francesa, els francesos no han aixecat el cap (perdó per l'acudit) i només volen que passin els anys per poder recordar glamurosament el passat. Això ho veiem

a *Les aventures extraordinaires d'Adèle Blanc-Sec*, de Tardi. Potser aquesta és la sèrie més gran de misteris de París publicats pel còmic francès. Però aquest París sobrevolat per un pterodàctil que ha fugit del sempre sinistre Jardín des Plantes, els científics bojós que hi apareixen, les estatuetes assíries de dimonis que prenen vida al Louvre... Tot aquest deliciós univers, en un París fulletonesc, era l'adeu d'un món que ja se n'havia anat. És a dir, manierisme. El que ens va portar Raynal és

la tornada al classicisme. Un món més recte, dur, concís, breu, però aquest cop fragmentat i fins i tot trinxat, i sense cap història per explicar. No perquè ja no passi res, sinó perquè ja no creiem en les paraules.

MINÚCIES
JORDI LLOVET

Kafka i son pare

A caba de publicar-se una nova traducció catalana de la famosa carta que Kafka (1883-1924) va escriure, destinada al seu pare, però que aquest no va llegir mai: Franz Kafka, *Carta al pare*, traducció i epíleg de Joan Ferrarons (Barcelona, Angle Editorial, 2020). De fet, és possible que mai no llegís res del que va escriure el seu fill. El pare de Kafka era un botiguer d'articles de moda (*Galanteriewaren*), força pròsper a la ciutat de Praga, després d'haver-se casat amb una dona de més cultura i més cabals que ell, i després d'haver passat una infància miserable en un poble de mala mort, repartint carn, peus nus, entre els vilatans. No ens ha d'estranyar que aquesta rara dedicació del seu fill a escriure –una de les vocacions literàries més senyalades, extravagants també, de la història de la literatura– li semblés una pèrdua de temps. De fet, d'ençà que el comerç i la indústria van ser pròspers a l'Europa del segle XIX, era rar trobar un cap de família que veiés de bon grat que algú es dediqués a una cosa tan poc "productiva" com escriure. El seu pare ni tan sols va arribar a saber que el seu fill escrivia una obra, per més mal, molt rara i crítica amb els mecanismes burocràtics de les societats del seu temps. Encara hauria estat pitjor.

La carta, plena de descripcions menudes de la personalitat del pare de Kafka, esmenta totes les coses imaginables per les quals un fill pot sentir vergonya del seu progenitor: com es gratava les orelles amb un escuradents mentre menjava, com retreia als quatre fills comportaments a taula que ell mateix practicava, com tractava els empleats de la botiga o quina poca observança tenia de les prescripcions litúrgiques que escauen als jueus, un altre terreny que no va oferir-li cap terra ferma al fill.

I, per damunt de tot, l'enorme còrpora del pare –Kafka era alt, però mai va ser gros–, que significava per al fill una amenaça gairebé terrible. A la platja, a Kafka li feia vergonya despullar-se davant el seu pare, i li semblava que ell era una cosa esquifida i de no res si es comparava amb Hermann, tan apersonat. Més encara: en una de les imatges més simbòliques d'aquesta carta, Kafka escriu que li semblava que el seu pare ocupava tota la bola del món, i que a ell, per poder residir-hi, només li quedaven esclatxes petites, per a una insegura supervivència.

Ferrarons no sembla procliu a acceptar una lectura psicoanalítica d'aquesta carta-riu, però no podem menystenir aquesta tesi, tan ben explicada per Deleuze i Guattari en un llibre que no és cap simplemoria: *Kafka. Pour une littérature mineure*, que, ara, oferiria molta llum per a una anàlisi de les vicissituds de la nostra literatura.